

LAROUSSE

DÜNYA
MİTOLOJİLERİ

Fransızcadan Çevirenler:
Atakan Altınörs
Güvenç Recai Ayar

Yayın no 1030

LAROUSSE DÜNYA MİTOLOJİLERİ

Özgün adı *Le Petit Larousse des mythologies du monde*

© Larousse 2011

© Bilge Kültür Sanat Yayın Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Sertifika No: 16228

1. Basım; Şubat 2021

ISBN: 978-625-7201-30-8

Kapak
Sayfa düzeni
Baskı

Kenan Özcan

Nurel Naycı

İmak Ofset

Akçaburgaz Mah. 137. Sokak No: 12 Esenyurt / İstanbul

Tel: 444 62 18

BİLGE KÜLTÜR SANAT Nuruosmaniye Cad. Kardeşler Han No: 1 Kat: 1 34110
Cağaloğlu / İstanbul
Tel: (0212) 520 72 53 (Pbx) Faks: (0212) 511 47 74
bilge@bilgeyayincilik.com www.bilgeyayincilik.com

İçindekiler

Mitolojiler Tarihi.....	5
Giriş	7
AKDENİZ DÜNYASI.....	17
Mezopotamya	19
Yunanistan	53
Roma.....	129
Mısır.....	155
Fenike	201
HİNDİSTAN VE İRAN	213
Hindistan	215
İran.....	261
KUZEY	273
İskandinavlar ve Cermenler.....	275
Keltler	307
Fin-Ugor mitleri	323
Slav mitleri	329
Kuzey Kutbu mitleri	335
UZAKDOĞU	347
Japonya.....	349
Çin	365
Tibet.....	383
AFRİKA VE OKYANUSYA.....	393
Afrika	395
Okyanusya	421
GÜNEY AMERİKA	439
Aztekler	441
Mayalar.....	459
İnkalar.....	465
Sözlük	483

Mitolojiler Tarihi

Nanon Gardin

GİRİŞ

«Adi rahipler, köylerin yüz karaları, sizler ki sadece ölçsüzlük için yaşıyorsunuz, bizler hakikate benzer nice yalanlar icat etmeyi biliriz, ama murat edersek doğruyu söylemeyi de biliriz» .

Hesiodos, *Tanrıların Doğuşu*

Bidayette insanlar kendilerine sorular sordu. Ama bu bidayet hangi zamandadır? Kuşkusuz, birkaç 100.000 yıl önce, ilk mezarlar devrinde, kadavraları keşfedilmiş devirde, Pascal'ın dediği gibi “başın üstüne biraz toprak atılması”, basit yok olup gitme fikrinden başka bir fikir ilham eder. Hayat, ölüm, beşeriyetin ilk çağlarından beri insan için akıl ermez gizemlerdir. Hayatın ahenkli gelişimine zıt olan her şey de, ölüme doğru giden her şey de, aslında bu bilinmeze kayma daimî riskine katkıda bulunan her şey de, ister av, ister anlaşmazlık, savaş, aşk, nefret, hastalık ya da yaşlılık söz konusu olsun, bütün beşerî faaliyetlere ve hislere bağlı olan, hayatın tehlike işareti diktiği bu kaygı da öyle.

Öyleyse, *Tanrıların Doğuşu*'nun ilk satırlarında Musaların seslendiği ve onları doğrucu cevaplara teşvik ettiği “adi rahipler”e hangi sorular sorulur? Çoğunlukla çok basit sorular: Niçin güzel

ya da çirkin, biçimli ya da biçimsiz doğarız? Niçin acı çekeriz? Niçin doğa kendini nöbetleşe şekilde, iyi ve cömert, cimri ve acımasız gösterir? Neden gündüz ve neden gece? Neden kıskançlık ve neden sadakat? Neden yağmur ve neden kuraklık? Neden kurt ve neden kuzu?

O zaman insan hemen cevaplar getirmeye başlar. Kabul edilmişler (ava, şifacılığa, gömme törenlerine, ağaçlar kültürüne, Demeter kültürüne, Kibele kültürüne, Dionysos kültürüne, Kabeiroi'ler kültürüne, vb.ne kabul edilmişler) aralarında bu sorular hakkında tartışır ve yavaş yavaş, doğanın bol bol sunduğu bu baş döndürücü gizemlere şaşırtıcı cevaplar geliştirir.

Büyük mitolojiler bu soruların çoğunu, bazen sırf hayâl gücüyle, bazen de fizikle, metafizikle ya da psikolojiyle ilgili cevaplar sunarak yanıtlar. Dramatik bir gemi kazasını açıklamak üzere, ona tapmaya saygı gösterilmemesinden veya ona karşı herhangi bir hakareten hoşnut olmayan Fırtına tanrısının öfkelenmiş olması yeterli olabilir. Ay'ın üstündeki lekeleri açıklamak üzere, Ganeşa'nın, fil kafalı tanrının fazla *ladoo* yediğinden Ay'ın onunla alay ettiğini ve onun da bir dişini ayın yüzüne fırlattığını bilmek yeter. Azteklerde, kandırılmaktan tepesi atmış tanrıların gece yıldızının kafasına fırlattığı şey bir tavşandır. Çin'deki drenaj kanallarının izi, Ying ejderinin kuyruğu tarafından çizilmemiş midir? Cermenlerde dünyanın ayakta kalması, tepeden köklerle kadar çeşitli hayvanlar tarafından mütemadiyen kemirilen Yggdrasil dişbudak ağacına bağlıdır. Yüzyıllar boyunca mitlerin en yeni versiyonları dünyanın ayakta kalmasına cevap vermeye teşebbüs edecektir; diğer mitler ise buna cevap vermeyi bırakacaktır, çünkü onlar toptan bir cevap bulmuştur: Takdirleri,

pagan Sibylline kehanetlerinin cevaplarından daha akla yatkın olan, kâh sert kâh müşfik kâdir-i mutlak tek bir tanrı.

Kaderleri karşısında zayıf, kudretsiz insanlar kendi suretlerinde, ama kendilerinden gani gani güçlü varlıklar hayal etmiştir; birçok tanrı insanların ihtiyaçlarının ve arzularının taklidinden doğduğu için, bu ihtiyaçların önemini model alan bir hiyerarşi, buyrukları bazen keyfî, ama daima geri çevrilemez olan mutlak bir egemen ile birlikte çok çabuk kurulmuştur. Tanrıların küçük toplumu, bizim günümüzdeki kavgalarımıza, insan öldürülen savaşımlara, fethetme savaşlarına ve komşu husumetlerine benzer çatışmalarla Bâbil'den Roma'ya ve Mexico'ya kadar yol kateder. Saikleri basit ve insanidir: Düzen getirmek, haz, kıskançlık, aşk hakkında daha nüanslı vaziyet alışlar yoluyla düzensizliği mahkûm etmek. Bu kudretli tanrılar insanlara iyilik eder mi? Bazen evet, iyilikleri onların programında kayıtlıysa, kaldı ki programları az çok zayıftır, zira çoğu tanrı mizaç değiştirir, gevşeklik gösterir, korudukları kimseleri aldatır veya unuttur ve hatta beceriksizlikleriyle mahvına sebep olur -tıpkı onu yaralanamaz kılmak üzere Akhilleus'u topuğundan tutan Thetis'in, Paris tarafından atılan ve Apollon'un yönlendirdiği okun ona tam da bu noktadan saplanacağını öngöremediğindeki gibi veyahut, sadece düşmanlarının mahvını değil, aynı zamanda kendi kampının da mahvını hızlandıracağını bildiği hâlde savaşın hararetle taraftarı olan ve Arjuna'ya karşı mücadele mecburiyetini öğütleyen Krişna gibi.

Tanrılar yüksekte, yeryüzünün üstünden etkide bulunmaya ve ne pahasına olursa olsun ölümlülere benzemeye devam eder. Aracılık eden kahramanlarla cenk eder. Bunlar, Enkidu'nun

ölmesi gerektiğine karar veren tanrıların insafsız meclisidir, İason'un kaderi hakkında tartışan Hera ile Zeus'tur, Eros ile Aphrodite arasında kararsız kalan talihsiz Psykhe'dir, bunların hepsi, ölü taburlarının eşlik ettiği tanrıların gazabının kurbanlarıdır, bu bencil küçük ya da büyük tanrılar tarafından düzenlenen bütün savaşların körleri ve sakatlarıdır. En yüksek ceza ölümdür, ama Olympos tanrıları, gözdelerini yolundan döndürmek için bütün bir âlet takımını el altında bulundurur: Ganymedes Olympos'a sâkiye vasfıyla girer, Herakles bir yarı-tanrı resmî statüsü kazanır, Psykhe Aşk (Eros) ile evlenir, Orion, Scorpius, Kallisto, Arkas ve diğer niceleri kariyerlerini, yıldız ya da takım-yıldız hâlinde gökte tamamlar. Diğerlerineyse ölümsüzlük bahşedilir -örneğin, Çin tanrıları çoğunlukla erdemleri sayesinde veya tesadüfen Ölümsüzler hâline gelmiştir.

Hakikî düzenin kendini Cehenneme dayattığı pek olmaz. Bunda şaşırtıcı hiçbir şey yok: Cehennem tanrılarının uğraştığı tek şey, artık yukarıyı istemeyen, artık bir etkinliği olmayan, sadece yaşayanların geçmişi yoluyla var olan ölülerdir. Hades, Yama, ağlamaklı kısık çığlıkları olan bu hayaletlere hükmeder, karısını arayan Orpheus'u ve İzanagi'yi kabul eder, iktidarlarından emin bir şekilde yer altı tahtlarında oturmuş vaziyette onların ağıtlarını dinler. Cehennem düzenleri üstünde egemen bu tanrılar, ateşiyle, yabasıyla, minik şeytanlardan oluşan güruhuyla bizim boynuzlu Şeytanımızdan (Satan) aslında muhtemelen daha kalıcı olabilecekti. Bu konuda, Romalılar gibi pragmatik bir halkın mitleri yavanlaştırdığını -Ovidius gibi birkaç "romantik" şair hariç-, onlardan, sahiden güvenilebilecek etkili tanrılar, sınırları iyi çizilmiş,

kısıtlanmış koruyucular yapmak üzere canlılıklarını sıyırıp attığını saptamak ilginçtir.

Dünya mitolojilerinin tanrıları kavgacı, şiddet ve şehvet düşkünüdür, o derece ki bir gün onları devirmek, heykellerini kırmak, tapınakları yakmak, sunakları yerle bir etmek, tek bir tanrıya -onu, vaktiyle Zeuslar veya Odinler gibi, tekrar daha güçlü ve daha ezici bir varlık hâline getirmek için üçe bölme pahasına-bel bağlamak üzere kültleri yasaklamak gerekecektir. Erkek, buyurgan, insanlara terk ettiği ve onların da içinde boğulduğu, bedenlerini ve ruhlarını kaybettiği cinsel işlerden kurtulmuş bir tanrı. Yarattıklarından kökten farklı hakiki bir tanrı.

Tıpkı insanın doğduğu, yaşadığı ve öldüğündeki gibi, dünya da, belirli bir süre devam eden bir (ya da birçok) başlangıcı tadar ve yok oluşa sürüklenir. Son -ki son Yargı, Ragnarok ya da Güneş'in beşinci ölümü diye adlandırılır- tıpkı başlangıç gibi keyfî bir yansıtmaya bağlıdır, ama mitolojilerin çoğunda bu son, insan veya insanlar tarafından dünyadaki hayatları boyunca gerçekleştirilmiş eylemlerin bir bilançosunu işin içine katmayı ihmal etmez.

İnsanın kaderini açıklamak kuşkusuz imkânsızdır. İnsan ömrü çok kısadır; onu anlamak için, elimizdeki imkânlar çok zayıftır. Bu durumda, insanlar kendilerini aşan bir panteonu sahneye çıkararak daha büyük, daha kalıcı bir kader kurar. Bunu yapmakla aynı zamanda, hayal güçlerinden çıkmış bu dokunulmaz varlıklar karşısında kendilerine ödevler de yaratmışlardır. Farklı farklı medeniyetlerin mitlerinin incelenmesinde en şaşırtıcı, en heyecan verici olan da kesinlikle, -büyük tek-tanrılı dinler de dâhil

olmak üzere ancak sonraları değişecek olan- bu irşad [*initiati-
on*] güdüsünün benzerliğidir ve de başlangıç sorgulamalarına
mitler tarafından getirilmiş cevapların bir medeniyetten diğeri-
ne, gezegenin bir ucundan dięerine sergilediđi benzerliktir.

Bundan dolayı, büyük dünya mitolojilerinin bu kısa gözden
geçirilişini, iklimden, hayat tarzlarından ve gelişim safhaların-
dan bağımsız olarak, kâh insanların ve kahramanların dolaşı-
mından, kâh büyük tesadüflerden -en heyecan verici olan da
budur-, yani insan doğasından kaynaklanan, mitler arasındaki
bu yakınlığın altını çizen bir dizi tematik çerçevelemeyle bü-
tünlemek istedik.

BÜYÜK ANLATILAR

Antikçağ halklarının âyinleri ve tapınmaları çoğunlukla onların mitolojilerinden daha tanındıktır, çünkü o halklar daha ziyade, izler, tapınaklarda dikili taşlar, heykeller, mezarlarda keşfedilmiş çok sayıda obje bırakmıştır.

Az sayıda uygarlık eksiksiz ve tutarlı mitolojik anlatı bırakmıştır. En bilinenleri, Yunanlardaki, Yaratılışı ve zamanın başlangıcından itibaren meydana gelen olayları ayrıntılı olarak hikâye eden *Tanrıların Doğuşu* ve Hesiodos'un (MÖ VIII.-VII. yy.) *İşler ve Günler*'idir. Hesiodos'un sunduğu malumata, muhtemelen VIII. yüzyılın ortalarına doğru yazılmış olan *İlyada* ile *Odyseia*'da Homeros'un bize Olympos ve de tanrılar ile insanlar arasındaki ilişkiler hakkında söyledikleri eklenir.

Mezopotamya bize, XIX. yüzyıldaki keşfi o yörenin kozmogonisi konusundaki bilgilerimizi altüst eden tabletler (MÖ XIII. yy.) üstünde *Enuma Eliş*'i (Yaratılış Destanı) bıraktı. MÖ XVIII. yüzyılda Akadca yazılan ve de MÖ VIII. yüzyılda çiviyazısıyla tekrar yazıya geçirilen *Gilgamiş Destanı*, Mezopotamya mitlerinin, Herakles'in işleriyle Yunan mitolojisi üstündeki ve Tufan tarihine dair anlatıyla İncil üstündeki etkisine işaret eder.

Dünyanın, tanrıların ve insanların başlangıcına dair çok kadim bu tasvirlerin diğer uygarlıklarda pek dengi yoktur.

İskandinavlar bakımından, *Eddalara*, yaratılış ve Nordik panteon hakkındaki kâfi oranda tam anlatılara sahibiz. Ama, Kuzey halklarının uzun zamandan beridir Hristiyanlaştığı

bir çağda, XII ilâ XIII. yüzyıllarda kaleme alınmış bu metinler muhtemelen kadim inançların kesin bir sunumundan ziyade, yeni din tarafından kökü kurutulmadan önce epey eski mitleri çağın ölçütlerine göre kayda geçirme arzusunu yansıtır.

Hindistan bizlere Vedalar'ı, mitik anlatılar ile çok kadim ilâhiler öbeğini bırakmıştır. Onların en eski kısmı olan *Rig-vedalar* MÖ 1800 ilâ 1500 arasında tarihlenir (ama sözlü aktarım çok daha eski olsa gerekir). Hindistan'ın kutsal metinleri aynı zamanda, mevcut şeklini MS V. yy. civarında almış, Hindu düşüncesinin temel metni *Mahâbhârata* ("Büyük İnsanlık") ve MÖ 500 ilâ 100 arasında derlenmiş *Râmâyana* ("Râmâ'nın güzergâhı") gibi günümüzde Hindistan'da hâlâ çok popüler olan efsanevî anlatılar da içerir. Vedalar kadar eski bir kökeni olan, fakat MS II. yy. civarında yazıya geçirilmiş Perslerin *Avesta*'sı, Zerdüşt tarafından reforme edilmiş Mazdeizmin İncil'idir.

Piramitler Metinleri gibi Mısır'ın büyük kutsal kitapları III. binyılda tarihlenir ve en eski *Lâhitler Metinleri* MÖ 2100 civarına kadar geriye uzanır. Bu kutsal metinler kümesi, Mısır panteonunun tasvir edilmesinden ziyade öbür dünyaya seyahatler ile ilgilidir. Tutarlı bir hikâye hâlinde en yakın tarihli Mısır mitini özellikle Plutarkhos'un bir eseri olan *De Iside et Osiride* (Isis ile Osiris hakkında, MÖ I. yy.) yoluyla biliyoruz. Mısırlılara yakın olan Fenikelilerin mitolojisi, bizlere aynı şekilde yabancı yazarların filtresinden geçerek ulaşmıştır. Çin'de, mitlerin ilk versiyonları, *Zhuangzi* ya da *Huainanzi* gibi felsefî eserlerde MÖ III. yy. civarında kayda geçirilmiştir.

Ming hanedanı döneminin iki büyük romanı: *Batıya Seyahat* ve *Tanruların Yetkilendirme Romanı*, onların harciâlem kılınmasına katkıda bulunmuştur.

Latin Amerika mitolojisini özellikle İspanyol fetihçilerin veya onlara eşlik eden rahiplerin ilişkileri etrafında biliyoruz. Afrika, Okyanusya, Kuzey Amerika ve Sibirya mitlerinin çoğu ise etnologlar tarafından aktarılmış ve analiz edilmiştir, fakat büyük kurucu metinler için içine dâhil değildir.

MEZOPOTAMYA

«Üstte göğün henüz adı yokken,
altta da sert yerin adı yokken,
tek başına ilk dölleyen Apsu vardı,
ve Tiamat, her şeyi doğuran,
bütün sularını tek bir su hâlinde karıştıran [...]»
Yaratılış Destanı (Enuma Eliş)

Mezopotamya mitleri Batı mitolojilerinin bütünü bakımından kurucu bir rol oynar. *Gilgamiş Destanı*'ndaki Tufan hakkındaki ilk anlatı, aynı hususta İncil'de sunulana sıkı sıkıya bağlı görünür ve Eden Bahçesi çoğunlukla, Mezopotamya'nın doğusunda, dünyanın ucunda, güneşin doğduğu köşede, Dicle ve Fırat nehirlerinin ağzında konumlandırılır. Akadcada *edinu* kelimesi "ova/düzlük" ve Sümerce *edin* "bereketli toprak" anlamına gelir. Sümer tabletleri, tanrılar ve Nuh gibi Tufan'dan kurtulmuş olan tek insan Utanapiştim tarafından mesken tutulmuş Dolimun diye adlandırılan cennetvârî bir yeri anar. Mezopotamya'nın tanrılarla ve kahramanlarla ilgili anlatılarında nüve hâlinde, Antik Yunanistan'ın büyük metinlerinde anlatılan olayların önemli bir kısmı bulunur.

Adının da belirttiği gibi, Mezopotamya “iki-nehir-arası”dır ve ilk unsur olan su, Batı’nın ilk büyük medeniyetleri olan Sümer, Bâbil ve Asur mitlerinde her yerde karşımıza çıkar. Sümer’de doğan medeniyet, dünyanın en eskisidir ve belirleyici bir faktörün etkisi altında şekillenir: Kâh bereketli çamurlarıyla ovayı zenginleştiren, kâh popülasyonun büyük bölümünü yok eden korkunç sel baskınlarıyla yıkıp geçen Dicle ile Fırat’ın öngörülemeyen karakteri. Fırtına tanrısı Adad’a gelince, «göğün vanalarını açma»yı tercih eder, suların neden olduğu tahribat dramatik bir hâl alabilir. Vadede yerleşmiş halkların mevcudiyetinin geçiciliği, çok erken dönemde derin bir dindarlık ihtiyacı hissetmiş olmalarını açıklar. Hatta Sümer medeniyetinin ortaya çıkışından önce, MÖ 5000 civarı, kült merkezi Eridu önemli bir hac yeri idi ve Sümer şehirlerin çoğunluğu iki nehir arasında yerleşmiş bu dinî merkezler etrafında gelişmişti. Bundan hareketle, Mezopotamya mitlerinin bu sulak çevre tarafından sık sık damgalanmış olması ve Sümer kozmogonisinde niye her şeyin tatlı sular ile deniz sularının karışmasıyla başladığı anlaşılır.

Marduk hariç Mezopotamya tanrılarının hemen hemen hepsi Sümer kökenlidir. Ama Sümer ülkesi MÖ 2330 civarı, Akadların Sâmî şehrinin egemeni I. Sargon tarafından fethedildiğinde, yerleşen yeni medeniyet Sümer tanrılarını muhafaza eder, ama onlara başka isimler verir. Böylece İnanna İştâr olur, An Anu olur ve Enki Ea adını alır. Marduk’a gelince, onun önemi artmaya devam edecektir ve Bâbil’de onun kültü, Antik Sümer ve Akad tanrılarını tahtından etmeye ve sonra da kapsamaya başlayacaktır.

En eski Sümer mitleri önce sözlü gelenek tarafından taşınmıştır. Üç büyük kozmogonik metin: *Atrahasis Şiiri*, *Yaratılış Destanı*

İSKANDİNAVLAR VE CERMENLER

«Güzel ve yeşil köpüğün dışına
ikinci kez çıkan yeryüzünü görüyorum;
şelaleler akıyor ve onların üstünde, dağların üstünde,
kartal balık bekliyor pusuda.
Tarlalar tohumlanmadan ürün veriyor.
Her kötülük ortadan kalkıyor.
Balder geri geliyor» .

“Voluspa”, Manzum Edda

Kuzey halklarının (Cermenler ile İskandinavlar) mitolojilerinin yayılma alanı az çok, İskandinavya'nın güneyine ve Almanya'nın kuzeyine ve daha sonralarıysa Britanya adalarına tekabül eder. Bu zamane halklarının, mitlerini içinde ürettikleri dili bilmiyoruz ve sadece, Cermen topluluklarının çeşitli torunlarından gelen unsurlardan hareketle onların inanışlarını yeniden kurabiliyoruz. Roma İmparatorluğu'nun düşüşünden sonra çok sayıdaki halklar göçü, bu mitler ile Hint, Yunan ve Roma mitleri arasındaki benzeşimler yoluyla temellendirilen, hayâl edilen, tetiklenen yakınlıkları muhtemelen açıklar.

Temelde, iki mitoloji öbeği arasında önemli bir farklılık mevcut: Cermen mitoloji öbeği Güney'in mitlerinin manikeen mizacını sergilemez ve iyiliğin güçleriyle kötülüğün güçleri arasındaki sınır her zaman açıkça belirlenmiş değildir. Tanrılar büsbütün iyi ya da büsbütün kötü değildir ve Loki, Cermanik mitolojinin temel karakteri tanrıların kâh müttefiki kâh hasmıdır. Onları kaygılandıran ve rezil eden, tanrıların geleneksel düşmanları devlere gelince, onlar bazen de tanrıların müttefikidir de ve sadece onların kaba ve medenileşmemiş biçimlerinden ibarettir, devler temelde kötü olarak betimlenemeyecektir. Bu mitoloji düalizmi, iyilik-kötülük düalizmi değildir, daha ziyade düzen-kaos düalizmidir. Genel bir ifadeyle, tanrılar düzeni ve canavarlar, devler, cüceler, elfler düzensizliği ve kaosu temsil eder.

Tanrıların sarayı olan Walhalla'da icra edilen oyunlara ve şen şakrak şöenlere rağmen, hemen hemen Yunan mitolojisi kadar olaylı olan Cermen mitolojisi kendisine has bir trajik karakter taşır. Hindu veya Amerika yerli mitolojisi kadar sistematik biçimde devrinsel bir şema benimsemeksizin Kuzey halkları, dünyamızın, onun sonunu getirecek kozmik bir savaşa, Ragnarok'a yazgılı olduğunu hayâl eder, ama bununla birlikte söz konusu son felâketten sonra, kâinatın daha âdil ve daha güzel bir dünya şeklinde yeniden doğacağını öngörür. Yüce eylemlere rağmen insanlar ve tanrılar, bizzat koydukları ahlâk düsturlarını gözetmeyi başaramazlar ve kâinatımıza içsel olan kusurluluk, mantıksal olarak kâinatın yıkımına varmış olsa gerekir. Bu son bir kurtuluş umudu içinde, kimileri, bu efsanelere dair bilgimizin üstünde inşa edildiği büyük mitolojik anlatılar olan Eddaların kaleme alındığı çağa (XII. yy. ilâ XIII. yy.) Hristiyanlık aşılamanın izini görmüştür.

Gerçekten de, kuzeyli mitolojiler ile güneyli mitolojiler kıyaslanırsa, Yunanlarda olup bitenin aksine, sanki zaman, tanrılar ile devler arasındaki mücadele çağında durmuş gibi cereyan eder. Yunanistan'da, tanrıların Titanlar, devler ve canavarlar üzerindeki zaferi nihaidir ve kaosun ardından düzen gelir. Cermenler için, dünya hâlâ, devlerle ve canavarla temsil edilen kötülüğün güçleri tarafından sarsılır. Savaş bitmemiştir, hatta başlamaktadır ve de öngörülen ve önceden kaybedilmiş son muharebe henüz gelecektedir, bu da demektir ki tanrılar tarafından tesis edilmiş düzen süremeyecek kadar kırılığandır ve mükemmellikten yoksundur. Altın çağ ancak muharebenin ardından söz konusu olabilecektir.

Metinler: Eddalar ve skaldik şiirler

Cermanik mitolojinin anlatılarının çoğu, muhtemelen MÖ 2500 ilâ 500 arasında üretilmiştir ve sözlü olarak kuşaktan kuşağa aktarılmıştır. Alman besteci Richard Wagner'in, Volsung, Sigmund ve Siegfired (İskandinav anlatısında Sigurd) efsanesini sahneye koyan *Nibelung Yüzüğü* (1869-1876) Cermen tanrılarını ve kahramanlarını tanıtmaya bir hayli katkı sağlamıştır.

Yazılı ana kaynak Eddalardır (kelime "ata" anlamına gelir ya da Latince "oluşturmak" anlamına gelen fiilden türeyecektir). En eskisi olan *Manzum Edda*, İzlanda'da 1050 ilâ 1133 yılları arasında mısralar hâlindeki şiirlerin bir derlemesidir ve kısmen Cermanik teolojiye dayalı olup "*Voluspa*" adlı, *Vala*'ya ya da "falcı"ya atfedilen peygamberâne yapıdaki bir metni içerir. Diğer kısmı Volsung Sigurd, Niflungarlar ve Völund gibi kahramanların yaptıklarını konu alır. Bu metinler, Hristiyanlaşmasının geç dönemde gerçekleştiği dünyanın bir bölümünde yazılmıştır: İzlanda.

Diğer halklar kendi kavimlerinin karakterlerini ya da insan ırklarının farklılıklarını tufana mal ederler. Böylece Britanya Kolumbiyası⁴⁷ Tsimshian yerlilerinde insanlar tufandan kurtarılacak ve birçok kayık içerisinde yeni başlangıç yapacaklardır. Sular azaldığında, kayıklar ülkenin çeşitli yerlerine yanaşırlar, çeşitli gruplardaki farklılıklara rağmen, Tsimshian'ların gelenek ve şarkılarındaki benzerlik de böylelikle açıklanmış olur.

Kaliforniya'nın kuzeyindeki Miwok Kızılderilileri için yeryüzü tufan sonrası o kadar cıvık olmuştur ki sağ kalanlar çamura batmışlardı. Kargalar, bir insanın içine batmış olduğu her çukura dadanmışlardı. Toprak yeniden katılaştığında kargalar insan oluyorlardı. Miwok'ların koyu renk deriye sahip olmaları da bu yüzdendi.

47 Kanada'nın doğusunda Pasifik ile çevrili dağlık bir bölge (çev.).

**Babil kralı
Marduk'un
Dikilitaşı**

Etrafları Babil'in büyük krallarını temsil eden sembollerle çevrili din adamı ve ona dönük

olan kral: Üçgen biçimindeki bel Marduk'un, koç başlı hükümdarlık asası ise Ea'nın sembolüdür. Kudurrular anıtların üzerinde tasvir edilmiş olan tanrıların

koruması altına verilen toprağın sunduklarını hatırlatan dikilitaşlardır. MÖ X. yüzyıl tarihli. Louvre Müzesi, Paris.

Aktaeon (YUNAN) Çoban Aristaios ve Autonoe'nin oğlu bu genç Thebaili, santor Kiron'un aydınlatıcı tavsiyeleri sayesinde ülkesinin en değerli avcılarında birisi oldu. Fakat gösteriş merakının sonu bir gün onun için ölümcül oldu. Zira Aktaeon, vahşi yaşam hüneleri tanrıçası Artemis'ten üstün olmak ve ondan becerikli olmakla övünmüştü. Bir gün, Aktaeon Kithairon dağlarında bir av hayvanını kovalıyordu, Artemis'i banyo yaparken gördü. Onun daha önce yaptığı küstahlığa zaten öfkelenen Artemis onun bu son hatasını affetmedi ve onu bir geyiğe dönüştürdüktan sonra maiyetindeki elli köpeğe onu parçalattı. Bu köpekler, mit yazarlarında göre, bitki örtüsünün, ki Aktaeon simgelerinden birisidir, bütünüyle yaşamaya son verdiği elli günlük süreci temsil eder.

Alfeim (İSKANDİNAV) Alflerin ve tanrı Freyr'in göksel ikametgâhı.

Alfler (İSKANDİNAV) Kurbanlar verilerek tapılan, verimlilik-doğurganlıkla ilişkilendirilen Varlıklar. *Snorre Edda* da parlak Alfleri tefrik eder.

Alkestis (YUNAN) Kral Pelias'ın güzeller güzeli bu kızının gözü onunla evlenmek isteyen taliplerini görmüyordu. Babası her kim kraliyet arabasına vahşi hayvanları koşmayı becerebilirse kızını onunla evlendireceğini açıkladı. Thesalya kralı Admetos bunu başardı ve Alkestis'le evlenebildi. Alkestis Artemis'i küçük düşüren

kocasının hayatına karşılık olarak kendi hayatını sundu. Hapse atıldı ve ruhu Tartaros'a indi. Bir efsaneye göre böylesi büyük bir aşktan etkilenen Pesephone onu gün ışığa kavuşturmuştur. Başka bir geleneğe göre Admetos'un misafiri Herakles cehenneme inip Thanatos'un, yani Ölümün karşısına çıkmış ve onu Alkestis'e hayran kılmıştır. Alkestis eşe yönelik şefkatin timsali olarak yerini korur.

Alkinoos (YUNAN) Poseidon'un erkek torunu olan Alkinoos, Korkyra ile özdeşleşen Skheria adasında yaşayan mitolojik bir halk olan Phaeakialıların en ünlü kralıdır. Karısı Arete ve kızı Nausikaa ile birlikte yabancılar, özellikle de düşkünlere daima misafirperverlik gösterirlerdi. Argonautlar onun sarayında bir mola verecekler, konukları arasındaki en ünlüsü Ulysses arkadaşlarıyla birlikte, onları savuran, adanın sahil kısmındaki her şeyi mahveden bir fırtına sonrası ona sığınacaktı. Alkinoos kahramanları teselli etmiş ve onlara her sene en nadide meyveleri ürün veren sihirli bahçelerini sunmuştu. Ulysses'e vatanının sahillerine kadar eşlik etmiş ve onu uyumuş olarak kumların üzerine bırakmıştı. Kahramana gösterilen hesapsız ilgiden rahatsız olan Poseidon Alkinoos'un gemisini taşla dönüştürdü ve Phokaiialıların limanını imha etti.

Alkmene (YUNAN) Miken kralı Elektryon'un kızı Alkmene babasının katili Amphitryon'la evlenmeye erkek kardeşlerinin öcünü alması şartıyla razı

oldu. Onun yokluğunda kocasının kılığına giren Zeus tarafından ayartıldı. Amphitryon savaşlarından zaferlerle ayrıldığı esnada karısının gayriihtiyari sadakatsizliğini öğrendi ve onu bir odun yığınının üzerinde yakmak istedi. Zeus ani bir sağanakla alevleri söndürerek talihsiz kadını kurtardı. Amphitryon'un ölümüyle birlikte Alkmene iki oğlunu, kocasından olan oğlu İphikles'i ve Zeus'tan olan oğlu Herakles'i, kahramanlıkları esnasında yalnız bırakmadı. O, oğullarından daha fazla yaşadı ve Herakles'in ölümü sonrası Eurystheus'un husumetinden kurtulmak için Atina'dan kaçmak zorunda kaldı. Eurystheus'un ölümünden sonra Alkmene onun gözlerini çıkardı. Nihayetinde ilerlemiş yaşına dek hayatını sürdüreceği Thebai'ye döndü. Öldüğünde Zeus onu cehennemlerin üç yargıcından birisi olan Rhadamanthus ile evleneceği Mutlular adasına götürdü.

Alkyone (YUNAN) Rüzgârlar kralı Aeolus'un kızı Alkyone Sabah yıldızının oğlu Keuks ile evlenir. Böyle bir evlilik ancak mutlu bir evlilik olabilirdi. O da zaten çok mutluydu, kuşkusuz öyle, çünkü karı koca, kendileriyle karşılaştırılmaları artık âdetten olan Zeus ve Hera'yı kıskançlığa sürüklemişlerdi. Her ikisi de iskele kuşuna dönüştürüldüler. Bu mitin diğer versiyonlarına göre, Keuks bir gün bir kehaneti müzakere etmek üzere Alkyone'u yalnız bırakmak zorunda kalmıştı. Gemisi Zeus'un kızgınlığının sebep olduğu bir fırtına esnasında battı. Zavallı Keuks boğulma felaketiyle karşı karşıyaydı.

Uyku tanrısı Morpheus'un ona gönderdiği bir rüya ile uyarılan Alkyone, ki rüya esnasında Keuks'un ona felaketini haber verdiğini işitiyordu, deniz kıyısına doğru telaşa atıldı, orada kocasının dalgalarla savrulan vücudunu fark etti. Ümitsiz bir hâlde denize atılmak için koştu. Sonsuza kadar, yana yakıla çığlıklar atan bir iskele kuşuna dönüştürüldü. Şefkatle sevdiği kocası aynı dönüşüme uğradı. Bundan böyle hiç ayrılmadılar ve meydana getirdikleri çift, karı koca sadakatinin sembolü oldu. Bir kuluçka yatağı sağlamak ve gelecek iskele kuşu nesillerine yol açmak için, hayırsever tanrılar, Aeolus'a kış dönümü öncesi yedi gün ve kış dönümünü izleyen yedi gün süresince rüzgârları dindirmesini buyurur. Diğer yandan Poseidon'un aşık olduğu ve ona hatırı sayılır sayıda gelecek nesil veren bir diğer Alkyone daha bilinir. Bu Alkyone yedi Pleiades arasında sayılır.

Altın Post (YUNAN) Altın postlu ünlü koç, Hermes'in, Boeotia'da yer alan Orhomenos'un kralı Athamas'ın karısı Nephele'ye armağanıydı. Bu koç zekâ ve akla sahipti, konuşabiliyordu ve keyfine göre gökleri katedebilme yetisine sahipti. Nephele'nin oğlu, üvey annesinden eziyet gören Phryxos kız kardeşiyle birlikte bu hayvanın sırtında kaçabilmişti. Kızı Kalkiope'yi onunla evlendirecek olan Aietes'in hüküm sürdüğü Kolhis'ye gelen Phrixos koçu Zeus'a kurban etti. Tanrılar tanrısı böylece hayvanın altın postunu mutluluğun ve gücün teminatı kıldı ve Aietes bu değerli postu Ares